

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Tractatus Exegeticus Ad Librum III. Decretalium Gregorii
IX. Contractus in specie secundum rubricarum ordinem
exponens**

Scharz, Oddo

Salisburgi, 1738

§. VIII. Quomodo Emptio Venditio ex læsione immodica rescindatur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63816](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63816)

ad mensuram fuerit, adeoque ante ad mensurationem periculum interitus sit venditoris. *cit. l. 35. §. 5.*

91 Qualiter emptio venditio rei consistentis numero, pondere, vel mensura cum expressione quantitatis *demonstrativa*, vel *restrictiva* fieri possit, & qualiter magis ad *corpus*, quam ad *quantitatē* facta censeatur, & quis utriusque effectus, id à nobis jam §. 1. *ad h. t. num. 5.* & *seqq.* expositum fuit. Videatur etiam Haunold. *Tract. 10. cap. 1. controu. 10.*

92 Effectus remotus est actio empti, quæ datur emptori, & ejus hæredibus adversus venditorem, & ejus hæredes ad præstandum omne id, quod inter

partes convenit, aut, si nihil expressim convenit, ad id, quod jure empti continetur, & quæ emptioni naturaliter insunt. *l. 6. §. 8. l. 11. §. 1. ff. de Act. empt. l. 15. ff. de dol. mal. except.* Quo verò cum effectu emptor actionem hanc movere possit, debet is pretium jam solvisse, aut obtulisse. *l. 13. §. 8. ff. de Act. empt. l. 8. princ. C. eod.* alias eum venditor exceptione pretii non soluti repellat *dd. ll. de qua vid. Gail. lib. 2. observ. 17. per tot.* & ratio est, quod, qui prius vult agere, prius etiam contractum adimplere teneatur. *d. l. 13. §. 8. Knippchildt de Contract. exercit. 8. num. 23.*

§. VIII.

Quomodo Emptio Venditio ex lesione immodica rescindatur?

S U M M A R I A.

93. Emptio Venditio variis ex causis rescindi potest, præcipuè tamen ex capite lesionis immodicæ. 94. Quomodo lesio computari debeat, ut dicatur immodica? 95. An beneficium l. 2. C. de rescind. vend. utrique tam emptori, quam venditori communicetur? Resolvitur affirmativè. 96. Quomodo computetur lesio immodica tam ex parte emptoris, quam venditoris? 97. An obligatio reparandi damnum ex immodicitate pretii venditori causatum sit alternativa? Boehmeri negantis fundamenta referuntur. 98. Et refelluntur. 99. An hæc optio etiam detur venditori? Resolvitur affirmativè. 100. An, si emptor eligat restituere rem venditam, teneatur etiam fructus interim, & ante l. c. perceptos restituere? Affirmantium momenta recensentur. 101. Nos negamus. 102. An venditor sciens rem pluris valere, vilius vendendo possit uti beneficio hujus legis? 103. An hujus legis beneficium etiam aliis Contractibus comunicetur? 104. In quibus casibus cesset? 105. Cur beneficium hujus legis non detur infra dimidium lesis? 106. Graviter lesis competit actio ex vendito, rejectis aliorum opinionibus. 107. Quæ durat 30. annis, tametsi Ecclesia venditrix sit. 108. Qualiter ex retractu rescindatur?

93 **Q**uanquam contractus emptionis venditionis variis modis dissolvi possit, nempe vel mutuo consensu, re adhuc integra, hoc est, si nec merx à venditore adhuc tradita, nec pretium ab emptore solutum, quia nihil

hil tam naturale est, quam eo genere quidvis dissolvi, quo colligatum est. *l. 35. 100. § 153. ff. de R. J.* Quod si enim, vel pretium solutum, aut merx tradita sit, mutuus consensus non sufficit, sed retrotraditione opus est. *l. 3. ff. de Rescind. vendit. §. fin. J. quib. mod. tollit. obligat. l. 1. C. quando liceat ab empt. vel rursus per pacta*, quæ à partibus adjici solent, vel, si res emptæ evincatur, aut, ex *adilitio edito*, si res vitiosa vendita sit, de quibus omnibus jam §§. antecedentibus actum est, famosissimus tamen dissolvendæ, & rescindendæ venditionis modus est, læsio *immodica*, sive ultrà dimidium justî pretii; habet ille sedem in *l. 2. C. de Rescind. vend.* ubi Imperatores Diocletianus, & Maximianus in hæc verba rescripserunt: *Rem majoris pretii, si tu, vel pater tuus minoris distraxerit, humanum est, ut vel pretium te restituente emptoribus, fundum venundatum recipias, autoritate judicis intercedente, vel, si emptor elegerit, quod deest justo pretio, recipias. Minus autem pretium esse videtur, si nec dimidia pars veri pretii soluta sit.* Quoniam verbò genuinus legis hujus sensus non cuilibet obvius est, idcirco lubet eum per distinctas quæstiones declarare.

94 Quæres I. Quomodo læsio computari debeat, ut dicatur *immodica*? Respondeo, esse præprimis respiciendum ad pretium, quo res ejusmodi communiter solet emi, non verò pro privato, & singulari vel ementis, vel vendentis affectu. *Arg. l. 33. princ. ff. ad leg. Aquil.* II. Esse quoque attendendum ad locum, ubi res venditur, siquidem contractus in genere secundum consuetudines locorum, in quo con-

trahitur, regulari solet. *l. 6. ff. de Evict. Gail. l. 2. observ. 9. num. 5. § 6. III.* Tempus præsens contractus, non præteritum, aut futurum; ideò, qui rem tempore belli minori pretio vendidit, quàm fortè, altero tantò tempore pacis pluri vendidisset, non videtur esse graviter læsus, uti nec is, qui fundum pretio ordinario, & communi vendidit, in quo deinde emptor thesaurum aut venam metallicam invenit. *Arg. §. 40. J. de R. D. l. 67. ff. de R. V.* quia emptoris lucro, aut damno est, quod contractui supervenit. *Molin. Tract. 2. disp. 353. num. 12. Tuld. ad C. h. t. n. 8.*

Quæres II. An beneficium *l. 2. ex 95* mente Imperatorum æque emptori, ac venditori concessum sit? Respond. Affirmativè. Ratio est, quod hoc beneficium primario propter merita causæ, non personæ concessum sit, hinc, cum eadem ratio pugnet pro emptore, quàm quæ stat pro venditore, etiam eadem Juris dispositio, maximè, cum favorabilis sit, ad utrumque ex mente concedentium extendenda est. *Arg. l. 12. § 23. ff. de ll. & praterea*, cum emptor, & venditor sint *correlativi*, & de natura correlativorum est, ut, quod de uno jure cautum est, in altero quoque observetur, quando ex utraque parte eadem est æquitatis ratio, prout hic. *Haunold. tract. 10. cap. 1. contr. 24. num. 240.* Nec obstat, quod objicit Cujacius *lib. 16. observ. 18.* legem de solo venditore loqui, hoc enim ideo factum est, quod ibi Imperatores de solo venditore interrogati fuerint; interim cum ex causa *humanitatis* se ad hoc beneficium concedendum motos fuisse dicant, apertum est, quod idem de emptore dictum voluerint.

(Q)

Quæ-

26 Quæres III. Quomodo lætio immodica, sive ultra dimidium justii pretii tum ex parte venditoris, tum ex parte emptoris computandum sit? Respondeo, ex parte quidem venditoris rem esse expeditam; si enim merx æstimateur, quanti valuerit tempore contractus, pretio saltem *infimo* (quia majori emere obligatus non fuit emptor) & respiciatur, quid acceperit, facile patet, an ultra dimidium læsus fuerit; si enim justum equi v. g. venditi pretium est 100. venditor verò non accepit dimidium hujus pretii, quod est 50. sed minus, v. g. 48. tunc utique læsus est ultra dimidium.

Quoad emptorem verò maxima est difficultas, an computatio ista facienda sit cum respectu ad pretium justum, vel cum respectu ad mercem acceptam: si prius, tunc, qui emit equum valentem 100. & dedit 151. jam dedit ultra dimidium justii pretii: ergo erit læsus ultra dimidium pretii dati. Si posterius, sive cum respectu ad mercem acceptam, tunc, qui pro eodem equo valente 100. dedit 200. nondum erit læsus ultra dimidium, quia accepit medium illius, quod dedit; sicut venditor, qui eundem equum vendidit pro 50. læsus non est ultra dimidium, quia accepit medium ejus, quod dedit, nempe equum valentem 100. Et econtrà sicut venditor læsus est ultra dimidium, si nequidem medium accepit ejus, quod dedit, pro 100. v. g. tantum 49. ita & emptor ultra dimidium læsus erit, si nequidem medium acceperit ejus, quod dedit, nempe pro 200. tantum 99.

Posteriorem hanc computationem amplectuntur Fachinæus *lib. 2. cap. 16.* *Perez. C. ad b. t. Zoël. in Decret. b. t.*

*num. 17. Pauormie. ad cap. 3. h. t. n. 2. Oldendorp. 4. Act. class. act. 1. & novissimè Clariss. P. Placidus Böckhn in Comment. ad b. t. num. 98. cum plurimis aliis. Secundum quos tunc quis læsus dicitur ultra dimidium, si plus, quam duplum dedit, minus autem, quam dimidium dati accepit, sive, si quis non accepit dimidium ejus, quod dedit. Et hoc contingit secundum posteriorem computationem tam in venditore, quam emptore. Et ideò hi authores monent, attendendum esse quoad emptorem, an res emptæ valeat minus, quam dimidium justii pretii, incipiendo in computatione à re emptæ, non à pretio dato. Sicut enim venditori pretium est rei venditæ æquæ æstimatio; ita emptori res emptæ nil aliud est, quam pretii conventi justæ pensatio: ergò sicut venditor enormiter læditur, si pretium non adæquat mediam æstimationem, seu valorem rei; ita emptor enormiter lædetur, si pretium conventum ne quidem pro dimidio compensetur per rem emptam, seu traditam, ut, sicut in venditore læso res duplo supervaleat pretio accepto, ita in emptore pretium duplo supervaleat res emptæ. Et hanc sententiam in Camera Imperiali approbatam testatur Mynsinger *cent. 4. observ. 73.* eamque pluribus munit argumentis laudatus P. Böckhn *cit. num. 98.* ubi *in seqq.* contrariis solidè satisfacit.*

Pro priorè computatione stant Covarruv. *var. resol. lib. 2. cap. 3. num. 8.* Canis. *b. t. num. 13.* Gomez *var. resol. lib. 2. cap. 2. n. 22.* Molin. *disp. 389. n. 2.* Magn. P. Schmier *lib. 3. Tract. 3. cap. 2. num. 237.* & Clariss. DD. Peregrini *ad b. t. l. num. 11.* qui etiam in

em-

emptore ad justitiam pretii respici volunt, ita ut, sicuti venditor dicitur læsus ultra dimidium, si minus dimidio justii pretii, accepit, v. g. pro re valente 100. duntaxat 49. ita etiam emptor debeat dici læsus ultra dimidium, si plus dedit, quàm dimidium justii pretii, v. g. pro re valente 100. numeravit 151. aliàs enim non solum ultra dimidium justii pretii, sed in totum, & ultra deciperetur emptor, eò, quod totum pretium rei, & ultra ipsi absit. Et ratio ulterior est, quia in contractu reciproco æqualitas arithmetica servanda est; nec major læsio in emptore, quàm in venditore ratione pretii admittenda est, quod tamen in AA. sententia necessariò sequeretur ex dictis. Quod autem in *emptione venditione* potior respectus habendus sit ad pretium datum, quàm rem utrinque acceptam, secus ac in *permutatione*, ratio est, quod venditio non est permutatio pecuniæ cum re, tanquam mercis cum merce, sed æstimatio valoris rei per pecuniam tanquam pretium, ut optimè notat Covarruv. *d.l.* Hanc ipsam computationem operoso studio novissimè demonstrare conatus est Clariss. D.D. Joannes Adamus Ickstatt, Professor Herbipolensis in *spec. Jur. civil. de Læsione enormi §. 29. & pluribus seqq.* Mihi tamen computatio altera uti DD. numero frequentior, & in praxi communior, ita ad captum facilior hætenus semper visa est. Nam læsionis magnitudo in emptione venditione mensuranda est, facta comparatione *dati*, & *accepti*, unde sicut venditor ultra dimidium læsus dicitur, si pro re data, scilicet merce valente 100. duntaxat 49. accepit, sic quoque emptor ultra dimidium læsus

rectè dicitur, si 201. in pretio dedit, & accepit mercem valentem solummodo 100. Vid. P. Wiestner *h.t. num. 92.* Haunold. *cit. Controv. 24. n. 241.*

Quæres IV. An beneficium *l. 2. l. 2. l. 2.* denti optionem concedat, utrum velit totam rem restituere, an verò læsionem rescire, seu pretium supplere, adeoque an hæc obligatio ex parte emptoris sit *alternativa*? ita quidem interpretibus, qui ad *d.l.* commentati sunt, nemine (quod sciam) contradicente, hætenus visum est, ad stipulantibus quoque cum suo Principe Panormitan. ad *cap. 6. h.t. num. 1.* Canonistis omnibus. Bœhmerus tamen solus vult sapere, negat identidem hanc obligationem *alternativam* esse, sed obligationem restituendi rem venditam duntaxat in obligatione esse, supplementum verò pretii ex peculiari *d.l.* beneficio emptori concessum esse. Quod Bœhmerus à communi, & trita semita discesserit, non viâ compendio id factum esse existima, sed ut quasi per insidias adoriretur Pontificem, ejusque Decretales dispositiones fugillandi opportunam occasionem captaret. In *cap. 3. h.t.* Alexander III. irritavit sententiam, qua judices delegati condemnarant lædentem simpliciter ad restitutionem rei venditæ faciendam, causam suæ irritationis ibidem reddens: *Quia in arbitrio emptoris est, si velit, supplere justum pretium, aut venditionem rescindere, cum res minus dimidia justii pretii comparatur;* adeoque supposuit, obligationem emptoris esse *alternativam*, & electionem penes ipsum esse, utro medio venditori indemnitate præstare velit. Cujus mentis etiam fuisse Innocentium III. patet ex *cap. 6. eod. tit.* Verum

rum infelicem interpretem (ait Bœhmerus ad *h. t. §. 4. & 6.*) *l. 2. C. de rescind. vend.* egit Pontifex, errore communi antiquorum interpretum deceptus. In *cit. l.* Imperatores onus restitutionis rei venditæ duntaxat emptori imposuerunt, à quo debito tamen, inquit, potest se liberare, si quod deest justo pretio, solvat, & hoc ex peculiari legis beneficio, ut patet ex verbis finalibus *cit. l. 2. vel, si emptor elegerit* (hoc est, voluerit) *quod deest justo pretio, recipiat*, scilicet venditor. Quod autem utrumque non sit in obligatione, inde probat, quia actor sive venditor unicè se fundat in *læsione enormi*; adeoque per indirectum, defectum consensus, hoc est, exceptionem erroris, præcipitantiæ, & minus deliberati animi allegat, quæ ad contractum rescindendum sufficiens est, maximè, qui *bonæ fidei* dicitur. Deinde, cum læso non suppetat remedium *ordinarium* scilicet actio ex contractu, quæ non datur ad contractum rescindendum, sed adimplendum, ideo Imperatores æquitate moti *extraordinarium restitutionis* remedium suppeditarunt, in restitutione autem non est alternatiua obligatio. Quia tamen si emptor supplet, quod deest justo pretio, læsio, & æquitas cessat, etiam restitutio in integrum actori amplius indulgeri nequit. Hæc Bœhmerus, qui in *§. 5. & seqq.* non otiosam hanc esse observationem ait, sed suos habere insignes effectus. I. Quod libellus non *alternatiuè* formari debeat. II. Quod sententia condemnatoria iudicis ad restitutionem rei emptæ simpliciter dirigenda sit. III. Quod re perempta apud emptorem, venditor læsus amplius

agere nequeat, cum restitutioni nullus possit esse locus.

Miramur, iterumque miramur, quod 98 Bœhmerus *l. 2. C. de Rescind. vend.* sensum adeo peregrinum, adeo exoticum affingere potuerit, & dicere, quod nulli interpretum, ipso ætate, consilio, & sapientia potiorum, hæctenus in mentem venit, quasi verò tam celebris Jurisconsultus nescivisset, in *alternatiuis* obligationibus non id agi, ut, utrumque æqualiter in obligatione sit, hoc ipso, quod in arbitrio debitoris sit, alterutrum eligere, sed obligationem esse *hypotheticam*, ita, ut, si duriorum conditionem à se amoliri velit (quæ obligatio ipsum principaliter stringit) eligere possit favorabiliorem, ipsique minus gravem, sicque quod alias in obligatione non esset, ex hypothese tamen, si velit se debito liberare, id ipsum præstare necesse habeat. Demus exemplum de *arbitrio*, de quo sic ipse Bœhmerus scribit ad *Tit. de Arbitr. §. 12. De Jure Romano*, inquit, *distinquitur, utrum compromissum NUDO PACTO* esset *initum, an verò STIPULATIONE*. *Posteriori casu ex stipulatu actio comparata erat vel ad satisfaciendum sententiæ, vel ad pœnam solvendam, salva electione actoris, in cuius favorem pœna adjicitur. l. 30. ff. de Recept. qui arbitr.* Sed dixeris, hoc exemplum extra rhombum versari, quia & stare laudo arbitri, & pœnam solvere, utrumque in obligationem à partibus deducebatur, quamvis *alternatiuè*; in casu autem *l. 2. de Rescind. vend.* emptorem non æquè ad supplendum pretium obligari, sicut ad rem venditam restituendam, sed illud duntaxat esse

esse beneficium speciale, quo lædenti non minus, quam læso (cum uterque extra dolum in contractu versatus fuisset supponatur) Imperatores æquitate moti succurrere voluerunt. Ast oppidò falleris: sicut enim pœna in compromisso adjecta fuit, non, ut liberius a laudo recederetur, sed, ut eidem tanto firmitus inhæreretur; ita facultas supplendi pretium emptori data fuit, non ut facilius contractus rescinderetur, sed ut is magis firmaretur, adeoque sicut in dato exemplo de *compromisso*, ipso Bœhmere teste, obligatio fuit *alternativa*, ita & in præsentis nostra hypothese eandem Imperatores emptori imponere voluisse, præsumendum est. Et sanè quis prudenter dubiter, hanc fuisse mentem Imperatorum, dum ex textu *cit. l.* perspicue videmus, ipsos particula *alternativa*, sive *disjunctiva* usos fuisse, ibi: *VEL pretium te restituere emptoribus &c. VEL, si emptor elegerit &c.* Et quid tandem, si etiam Imperatores ita sensissent, ut restitutio rei venditæ esset *simpliciter* in obligationem deducta, restitutio verò pretii tanquam *extraordinarium beneficium* emptori concessum, ànne per hoc S. Pontifici legem dicere potuerunt, quominus ille utrumque sub obligatione *alternativa* emptori imponeret? Verùm replicas in §. 2. §. 6. Pontificem in *citt. capp.* non egisse *legislatorem*, sed Jus civile jam constitutum tantum applicare voluisse. Unde hoc scis? ne obscurum quidem indicium ex utroque textu apparet, quod PP. se ad Jus civile referant, illudque duntaxat ad casus propositos applicare voluerint, sed hoc suo marte, & pro Legislatoria Majestate, qua pollebant, decreverunt,

quanquam inficias ire nolim, eos firmiter persuasos fuisse, eam ipsam fuisse mentem Diocletiani & Maximiani in *d. l. 2.* Jam Bœhmere, si ex hac nostra solutione te *immodicè læsum* opineris, opus haud erit, *d. l. 2.* beneficium implorare, nam mercem putidam, quam nobis vel invitis obtulisti, ultrò reddimus, reddituri etiam paulò post supplementum pretii, ad quod, te ipso iudice, obligati non sumus. Ecce, quomodo adversum te abundat charitas nostra!

Quæres V. An hæc optio, quæ in *cit. l. 2.* expressè concessa est emptori, etiam venditori videatur esse indulta, ita, ut possit vel excessum pretii restituere, vel contractum rescindere? Resp. affirmativè. Ratio est, quod ad imparia non debeant judicari, sed, quod ex parte unius æquum est, ex parte quoque alterius æquum esse debet, nisi, ut limitat Haunold. *d. Controv. num. 257.* venditor vellet excessum pretii per alias merces compensare, quas emptor invitus non tenetur recipere.

Quæres VI. An, si emptor eligat 100 restituere rem venditam, teneatur etiam fructus interim, & ante litem contestatam perceptos restituere? Dixeris, quod sic, I. quia *cit. l. 2. C. de rescind. vend.* utitur verbò *restituere, & recipere*, atqui per hæc verba in jure non tantum intelligitur res ipsa restituenda, sed etiam fructus. *l. 173. §. 1. ff. de R. J.* II. Jure naturæ æquum est, ut nemo cum alterius detrimento locupletetur. *l. 206. ff. de R. J. l. 22. ff. de hered. petit.* III. Si *Minor* læsus adversus venditorem restituatur, jubentur eidem unâ cum re & fructus restitui *l. 24. §. 4. ff. de Minor.* IV. In *l. 1. in fin. C. si ma-*
jor

for fact. alien. expresse cautum est, ut, si prædia pupillaria sine Decreto Magistratus fuerint alienata, illa rursus unacum fructibus ad Minorem redeant. Et ita sentiunt præter complures alios Richter *Decif. 99. num. 200.* & *seqq.* Schilterus *exercit. 30. §. 102.*

101 At contrarium verius esse iudico cum Molina *cit. tr. disput. 394.* Haunoldo *d. Controv. 24. num. 262.* Voëtio *ad tit. ff. de rescind. vend. num. 10.* Leysero *Medit. ad Pand. specim. 205. §. 9. de les. ultra dimid.* Stryck. *ad tit. ff. de rescind. vendit. §. 8.* Ratio est I. quod emptor fructus non ut nudus bonæ fidei possessor, sed ex dominii jure suos fecerit. II. Quod nullibi hæc obligatio quoad restitutionem fructuum, post resolutam ex læsione enormi venditionem emptori imposita legatur, & ipsa *l. 2.* altum de hac restitutione si leat. Accedit III. Ratio, quod venditor sibi imputare debeat, suoque infortunio, quod valorem rei suæ vel ignoraverit, vel necessitate compulsus distraxerit, nec maturius isthoc *l. 2.* remedio ad rescissionem egerit. IV. Probatur ex *cap. 11. de reb. Eccles. alien.* ubi jubetur, ut Ecclesiæ ex venditione feudi enormiter læsæ prædium duntaxat restituatur, non etiam fructus interrim percepti.

Nec AA. argumenta nos terrent. Non primum, quia verbum *restituere*, & *recipere* propriè tantum de pretio accipitur, unde adducta Regula Juris ex *l. 173. ff. de R. J.* huc non venit applicanda. Non etiam secundum, quia non potest dici emptor locupletior fieri cum damno venditoris, quippe qui fructus jure *dominii* percepit. Nec tertium, aut quartum nos concutit, quia

loquitur de negotio, & alienatione, quæ ab initio non valuit; adeoque ubi emptor nullo munitus titulo fructus non ex sua, sed pupillari re collegit; econtrà in *l. 2. C. de rescind. vend.* supponitur contractus ab initio validus, & rescinditur non ex *tunc*, sed ex *nunc*, prout nempe res de præsentis est: ne quid dicam, quod causa restitutionis quoad Minorenes præ Majorennibus in jure favorabilior sit. Alias Objectiones refert, & resolvit Voëtius *cit. l.*

102 Quæres VII. An venditor qui sciens, rem pluris valere, minimo pretio vendit, possit ex capite *lesionis immodicæ* agere ad rescindendum contractum? Sunt, qui etiam hoc casu beneficium *l. 2.* venditori patrocinari existiment, inter quos est Pinellus *ad h. l. part. 1. cap. 1. num. 10.* Fachinæus *lib. 2. Controv. cap. 20.* Forcatulus *Necyomant. Dialog. 100.* Illorum fundamenta sunt sequentia I. *d. l. 2.* non distinguit inter scientem, & ignorantem verum rei valorem, & pretium, sed generaliter, & indefinitè loquitur: ergo inique ab hoc beneficio venditor *sciens*, excluderetur, quem lex noluit excludere. II. Si solus ignorans verum rei pretium potiretur *h. l.* beneficio, vix casus esset dabilis, in quo locus foret huic beneficio, cum quisque venditor præsumatur nôsse vires, & merita rei suæ, etiam prædii longè distiti. *l. 15. C. de rescind. vend.* III. Societas vitatur, ubi focii inæqualiter partiuntur lucra, & damna, nullo habito respectu, an scienter, vel ignoranter hoc faciant. *l. 29. §. ult. ff. Pro soc.* ergo idem dicendum est de venditione, quia beneficium *l. 2.* non fundatur in dolo, vel errore, sed in nimia inæqualitate. IV. Sæpius accidit, ut

ut quis urgente rei familiaris necessitate *sciens*, rem suam minoris vendat, non utique donandi animo, quia in necessitate nemo liberalis esse intelligitur: Habebit subinde etiam hoc casu locum *d. l. 2.* quia *humanitas*, sive æquitas, ad quam ibidem respexerunt Imperatores, in ejusmodi circumstantiis multo magis obtinere videtur.

Verum contraria sententia, quæ beneficium *cit. l. 2.* simili venditori denegat, uti communior, ita verior esse videtur. Suadetur autem sequentibus argumentis. I. Qui consentit in venditionem rei pro minimo pretio, quam scit, pluris valere, non videtur lædi, nemo enim lædi, aut injuria affici intelligitur, qui scit, & consentit *l. 145. ff. de R. J. l. 11. C. de Rescind. vend. l. 9. C. de Act. empt. l. 27. C. de Evict.* II. Donans ex re donata non videtur lædi, eo effectu, ut eam retractare possit, nisi in casibus exceptis, de quibus in *Tit. de Revocand. donat.* atqui venditor, hoc ipso, quod non per errorem, sed sciens, rem minoris vendat, videtur rem magis donare, quam vendere, unde subintrat regula: *Cujus per errorem dati repetitio est, ejus consultò dati donatio est, l. 53. ff. de R. J.* III. Qui sciens, rem minoris vendit, similis est ei, qui jus, & actiones suas remittit per *l. 1. in fin. ff. de Act. empt.* Si subsistas: hoc dilemmate veritatem hujus propositionis tibi persuasum eo. Vel enim talis venditor, eo tempore, dum vendidit, habuit animum utendi remedio *d. l. 2.* vel non habuit? Si primum dixeris, venditor à *dolo* immunis non est, utpote qui sua venditione aliud agit, aliud simulat, volens id ipsum, quod verbis expressis valere jussit, clandestina inten-

tionem è vestigio retractare. Sed inquis, simulat, ut indemnis sit, non ut fraudet. Imò verò fraudat emptorem (reponit Tuldenus ad *Tit. Cod. de Rescind. vend. num. 5.*) cujus pecuniam elusoria venditione æruset; quemque ultrò negotiis involvit. Si venditor non habuit animum retractandi, palàm est, eum donasse, quanti pluris res valeret, contentus tantillo pretio *Arg. l. 57. §. 2. ff. de Contrab. empt. IV.* A parte hujus sententiæ stat textus rotundus in *l. 1. C. si major. fact. alien. fact. sine decret.* ubi expressè ei demum, qui inconsulto errore lapsus est, in hac læsione succurrendum esse, rescripsit Imperator Gordianus.

Ad opposita subinde oportet respondere. Ad I. igitur dicimus, hanc distinctionem haud obscure ex *d. l. 2.* colligi, hoc ipso, quod *læsis* duntaxat ex *humanitate* succurrere voluerint Imperatores; atqui propriè, & formaliter illi læsi non dicuntur, qui sua sponte, & scienter rem minoris vendunt, sed est tantum læsio *materialiter* talis, & ideo scribit D. Fleckh. in *Biblioth. Jur. lib. 3. tit. 30. n. 9.* quod si emptor justum rei pretium non ignorat, venditor rem tanti vendere potest, quanti res venire potest, ut ita contrahentes se naturaliter etiam ultra duplum pretii circumvenire *l. 22. §. fin. ff. Locat. l. 16. §. 4. ff. de Minor. & cum damno alterius non inviti, ac consentientis locupletari possint, non obstante regula Juris in l. 206. ff. de R. J.* quia volentibus ita emere, ac vendere non fit injuria, & *materialiter* tantum, seu impropria læsio subesse dicitur, ubi quis scienter ac voluntariè plus solito solvit, quod subinde viceversa de venditore dicendum

dum est. II. Argumentum ex *l. 15. C. de Rescind. vend.* petitum vel ex eo AA. suffragari nequit, quod disertè loquatur de venditione paulò viliori pretio facta, nec ibidem dicitur, venditorem præsumi scire, sed *debere scire vires, vel merita rei familiaris*, qua in parte ignorantia ejus ignoscitur, qui ultra dimidium læsus est, quin potius tanta læsio tollit illam præsumptionem *Arg. l. 1. C. qui, & adversus quos in integr.*

III. Argumentum à contractu *societatis* ductum huc non quadrat, quia lucri communio ita de ejus substantia est, ut sine ea nequeat societas consistere, quia Jus quodammodo *fraternitatis* in se habet. *l. 63. princ. ff. pro socio* quod æqualitatem desiderat; hæc verò exacta æqualitas (quam ne quidem in societate strictè requiri, ostendit Vinnius *select. quest. lib. 1. cap. 52.*) in venditione non exposcitur, alioquin non liceret se mutuo venditorem, & emptorem naturaliter circumvenire, cum id fiat, si vel res, quæ *minoris* valet, *pluris* vendatur, aut quæ *pluris* est, *minoris* ematur, quod apertè repugnat *l. 22. §. ult. ff. Locat. l. 16. §. 4. ff. de Minor.* Nec præsens rei familiaris necessitas (quod IV. argumentum est) intentum probat. Huic enim obstat *l. 12. C. de Rescind. vend.* sit, ut necessitas fuerit vendendi, nulla tamen necessitas tantillo pretio, potuit enim publica auctione experiri fortunam summi pretii. At, inquires, alieno tempore cogitur vendere. Respondebo cum Seneca, pretium cujusque rei pro tempore esse.

103 Quæres VIII. An beneficium *l. 2. C. de Rescind. vend.* ad alios quoque contractus se porrigat? Disputatur in utramque partem. Negant Cujacius,

Faber, Hunnius, & alii, quia beneficium *d. l.* est privilegium speciale, vendentibus, & ementibus expressè concessum, ideòque in consequentiam ad alios contractus trahendum non est. *cap. 28. §. 74. de R. J. in 6. l. 141. ff. eod.* Attamen potiores hanc extensionem faciunt ad omnia *bonæ fidei* judicia, in quibus similis læsionis manifesta iniquitas reperitur, & hoc non abs re, quia jam olim enormiter læsis in societate, in dote, similibusque succursum fuit, ut patet ex *l. 78. §. seq. ff. pro socio. l. 6. §. ult. ff. de Jur. dot. l. 3. C. quib. ex caus. Major. l. 3. C. commun. utriusque jud.* Quibus autem contractibus in specie beneficium, *d. l.* accommodetur, examinant Molina *Tract. 2. disp. 349. num. 14.* Haunold. *d. Controv. 24. num. 245. §. seq.* Barbos. *in Cod. ad tit. de Rescind. vendit. num. 3. §. pluribus seqq.* Stryckius *ff. ad eund. tit. §. 6. §. seqq.* quos consulte. Ad beneficiorum Ecclesiasticorum permutationem, quod hoc beneficium applicari nequeat, rectè docent Covarruv. *var. resolut. lib. 1. cap. 5. num. 8.* Pinellus *ad d. l. 2. de Rescind. vendit. part. 1. cap. 3. num. 16.* quia citra simoniæ crimen æstimari non possunt, sine æstimatione autem nulla enormis læsio doceri, aut emendari potest.

Quæres IX. In quibus casibus *d. l. 2.* beneficium cesset? Respondeo, complures ab authoribus referri. Barbos. *ad d. l. 2. num. 49. §. seqq.* cum aliis ibidem allegatis quatuordecim refert, quorum potiores sunt I. in venditione hereditatis *l. 10. l. 14. §. 1. ff. de H. vel A. V.* II. In emptione alex, veluti in jactu retis, & similibus. *l. 8. §. 1. ff. de Contrab. empt. l. 11. §. ult. ff.*

ff. de Act. empt. quo reducitur venditio eorum, quorum incerta utilitas est, ut sunt fructus nascituri. *Arg. l. 17. C. de Usur.* III. Ubi testator rem alteri certo pretio, etiam quod infra dimidium est, vendi mandavit *l. 49. §. ult. ff. de Legat. 1.* censetur enim, si scivit justum rei pretium, excessum ejus emptori legasse. IV. In venditionibus, quæ sub hasta fiunt, de quo tamen disputatur, dum non pauci sunt, qui etiam hoc casu remedium *d. l. 2.* admittunt, per *l. 16. C. b. t. l. 2. C. de fide, & jur. bast. ffc.* conferatur Haunold. *d. Controv. num. 264.* Voët. ad *ff. d. t. n. 16.* V. Qui huic beneficio specialiter renuntiaverunt. *Arg. l. 14. §. 9. ff. de adilit. edict. & arg. l. 4. §. 4. ff. si quis caution. in jud.* etenim quisque favori pro se introducto renuntiare potest. *l. penult. C. de Pact.* VI. In casu, quo venditor enormiter læsus est, & res sine culpa emptoris perit. Sufficit enim ei tunc qualequale pretium habere, cum res aliàs, venditione non facta, eidem tanquam domino, tota perisset. *Arg. l. 12. §. 1. ff. de Jur. dot.* exceptionem facit Voëtius *d. t. num. 19.* in venditione, ubi emptor rem pluris alteri vendidit, hoc quippe casu, ne emptor cum venditoris damno iniquum lucrum capiat, locum esse beneficio *l. 2.* Quid de emptore læso? Vide laudatum Voëtium *ibidem §. num. seq.* Mozzium *de Contract. de Empt. part. ult. num. 16.* Gomez *Var. resolut. tom. 2. cap. 2. n. 22.* Fachin. *lib. 2. cap. 18.*

105 Quæres X. Cur beneficium *l. 2. C. de rescind. vend.* non detur infra dimidium læsis, sed contractus tunc pro foro externo sustineatur? Panormitanus ad *cap. 6. h. t. num. 3.* hanc rationem

reddit: ubi vitium est potentiùs, quàm ratio favens contractui, actus denominatur à potentiore *arg. l. 10. ff. de stat. bom.* unde contractus ex læsione immodica videtur esse vitiosus: sed ubi ratio favens contractui est potentior, quia pretium est majus, quàm deceptio, vel saltem æquivalens, tunc contractus sustinetur. Aliam, eamque solidiorem rationem dat Barbof. ad *d. l. 2. num. 98.* quod scilicet contractus emptionis venditionis sit valde frequens, & reipublicæ summè utilis; unde ad præscindendas lites, quarum finis non esset, non videbatur expedire, ut propter quamcunque læsionem contractus rescinderetur. Interim nec Jure Civili ejusmodi læsiones infra dimidium unquam probatæ fuere, sed duntaxat toleratæ. *l. 16. §. 4. ff. de Minor.* quia non omne, quod licet, honestum est. *l. 44. ff. de R. J.* Voëtius *cit. tit. num. 14.* Pro foro interno, & conscientia, quod lædens etiam infra dimidium, teneatur ad restitutionem, communior est Theologorum, & Juris-Consultorum, ut videre est apud Molinam *Tract. 2. Disput. 350. num. 5.* Quin, quod etiam pro foro externo in multis casibus non toleretur læsio infra dimidium, ostendit Barbof. ad *d. l. 2. num. 99. & seqq.*

Quæres XI. Quale juris remedium ¹⁰⁶ ultra dimidium læso competat? In resolutione hujus Quæstionis DD. concordēs non reperio. Sunt, qui existimant, læso dari *conditionem ex l. 2. C. de rescind. vend.* erroneè persuasi, actionem novam ex *d. l. 2.* fuisse introductam, quam, quod agendi genus non esset expressum, vocant *conditionem ex lege.* Alii succurrendum esse læso *Officio Judicis* autumant propter illa-

(R)

ver-

verba l. 2. *authoritate judicis intercedente*. Sed hæc verba (ait Haunold. *d. Controv. num. 265.*) ad judicem relata, respiciunt executionem facti, & significare possunt officium judicis *mercenarium*, quod nempe deservit actioni intentatæ. Alii rursus in simili casu ad extraordinarium *restitutionis* remedium confugiendum esse, docent, id quod colligi posse, credunt ex illo verbo *d. l. 2. humanum est*, id est, *æquum*. Verum rejectis his opinionibus, non satis in jure fundatis, dicendum est, læso, spectato Jure Romano, actionem *ex empto*, aut *vendito* competere. Præterquam enim, quod novum non sit (scribit Voëtius ad *d. t. num. 4.*) actionem *ex empto utilem* dari ad distraendam emptionem l. 11. §. 6. ff. *de act. empt.* & ad emendandam pretii iniquitatem, si animi vitiis, aut morbis corporis, vitiisque patentibus res empta laboret. l. 1. §. penult. in fin. §. ult. ff. *de adilit. edit.* l. 2. §. 2. seqq. ff. *eod.* Constat insuper, jam olim ante *d. l. 2.* læsionem enormem non modo improbatam fuisse, sed & remedia adversus eam fuisse data l. 6. §. ult. ff. *de jur. dot.* l. 78. §. seq. ff. *pro socio.* corrigenda scilicet fuit iniquitas manifestò apparens *per judicium bonæ fidei* ut Paulus ait in *d. l. 79.* adeoque intentata actione *pro socio*, *ex empto*, *vendito*, aliæque simili Judex debebat juxta naturam actionis *bonæ fidei* ex æquo, & bono non observatam in contrahendo æqualitatem reducere: ut subinde non appareat ratio, cur hanc actionem *ex empto*, vel *vendito* ex *d. l. 2.* læso denegemus, aut novam citra necessitatem, & sufficiens juris fundamentum fingamus. Hodie in praxi (scribit Stryckius ad *tit. ff. de rescind.*

vend. §. 2.) reverà otiosa est controversia, quomodo remedium hoc appellaveris. Sive enim actionem ex contractu, sive conditionem ex lege, sive restitutionem civilem locum habere dicas, perinde est, cum utrobique 30. anni læso pateant, quia hæc restitutio, ex dispositione legis civilis dependet, & consequenter ad instar aliarum actionum personalium civilium perpetuitate gaudet, ut idem Author ad *tit. de integr. restit. §. 2.* cum aliis docet, & multò ante sensit, & docuit Panormitanus ad *cap. 6. h. t. num. 9.*

Quæres XII. Cum contra Ecclesiam non currat præscriptio, quàm quadragenaria. *cap. 4. 6. §. 8. de Prescript.* an etiam hoc casu, quo Ecclesia læsa ex l. 2. *C. de Rescind. vend.* agit vel actione *ex empto*, vel petendo *restitutionem in integrum*, hoc temporis privilegio gaudeat? Respondeo cum Panormitano ad *cap. 6. h. t. num. 10.* negativè, adeoque post 30. annos via præscriptionis Ecclesia ab his remediis ultrò intentandis excluditur, quia Jus Canonicum illa, cum his limitationibus, cum quibus à Jure civili adinventæ sunt, recepit videtur. Id quod etiam extenditur ad alias actiones, quarum aliqua *anno*, *biennio*, *semestri*, aut minori termino concluduntur, ut est actio *de dolo*, *quanti minoris*, *redhibitoria*, & similes, quarum vitam jam diuturniorem, jam breviorē distinctim exponit Magnificus P. Schmier *lib. 1. Tract. 2. cap. 5. §. 9. per tot.*

Quæres XIII. Qualiter emptio venditio ex *retractu* resolvatur? Ante resolutionem prænosse oportet, per *retractum* hic intelligi jus, quod quis habet bona ab altero vendita ad se retrahen-

hendi. Vocatur aliàs *jus congrui*, arrepta occasione à verbo initiali *l. 4. C. de Locat. præd. civil.* vel *jus protymiseos*, quod vocabulum à verbo græco Πρωτισμός derivatum, idem denotat, quod vox *pralatio Vorkauff, die Ablöfung, die Abtreibung, Einstand*, & describitur à Lindemanno in *Exegef. ad constit. Friderici de Jure Protymiseos num. 8.* quod sit *jus pralationis concessum certis personis ad rem immobilem, vel ejus jure habitam, per venditionem, venditionive similem contractum, aequali pretio intra tempus lege definitum redimendam.*

Dividitur retractus in *legalem, gentilitium, & conventionalem.* *Legalis* dicitur, qui jure communi, vel Principum constitutionibus, & statutis conceditur. *Gentilitius*, qui moribus & consuetudine introductus est, qualem consuetudinem in Germania ferè ubique locorum obtinere scribit Gail. *lib. 2. observ. 19. num. 1.* & cum eo D.D. Blumblachner *dissert. Jurid. de Retract. Thes. 1. num. 2.* *Conventionalis* denique est, qui ex pacto, & conventionione partium ortum habet. Inducitur per pactum *de retrovendendo*, de quo jam superius in §. 5. à num. 52. actum est.

Hoc jus retractus *legalis* habet *fiscus* in metallis. *l. 1. C. de Metallar. & Metall.* Minor in bonis Majorum. *l. 35. ff. de Minor.* Antiqui possessores in reconductione bonorum publicorum *l. 4. C. de Locat. præd. civil.* Habitatores *metrocomiarum*, hoc est, pagorum *Marcke, Flecke. l. un. C. non licere habitat. metrocom.* Dominus *directus* in re *emphyteuticaria*, vel *feudali*, si *emphyteuta*, vel *vasallus* eam vendere vult, *l. fin. C. de Jur. emphy-*

teut. quod tamen intelligendum est de alienatione licita, & in casu, quo *emphyteuta*, vel *vasallus* adhuc vivit, accipiendum est: nam illicita alienatione *caducum* domino fit *feudum*, & *emphyteuta*, vel *vasallo* mortuo, proximi *agnati* ex investituræ lege, & jure à primo acquirente *quæsito*, domino *directo* præferuntur. Hoc jus *pralationis* cessat in bonis *cenfiticis*, *verpachten, oder verzinnsten Gütern*, quia horum *debitorum*, & *proprietatem*, & *possessionem*, habent, aliter ac *cenfiti* *debitorum* de *Jure Romano. l. 2. C. in quib. caus. colon. D.D. Fleckh lib. 3. tit. 34. num. 14.* Lindemannus *ubi supra num. 22.* Sic etiam *creditor*, ac inter plures quidem ille *solus*, cui *major summa* debetur in bonis *debitoris*, si sub *hasta* vendantur, *jus retractus* habet præ omnibus *extraneis* *emptoribus. l. 16. ff. de rebus Author. jud. possid.* sic etiam *cohares*, vel *alius*, qui rem cum altero *communem* habet, præfertur in rei *communis* *venditione* quibusvis *emptoribus* *extraneis. l. 34. §. 2. C. de Donat.*

Vi contractus *gentilitii*, qui moribus introductus est, & antiquitate reliquis duobus præstat, utpote jam in *V. T.* usitatus, ut constat *Levit. 25. V. 25.* & auctoritate *Friderici Imperatoris* contra prohibitionem *Valentis, Theodosii, & Arcadii* in *l. 14. C. de Contrab. empt. restauratus. l. 5. Feud. tit. 13.* Possunt bona *vendita* retrahere, qui sunt de familia *venditoris*, quia valdè *lugubre* esse dicitur in *l. 22. C. de Administr. tut.* videre res *avitas*, ac *paternas* transire in *extraneas* familias. In exercitio hujus *juris* regulariter observatur idem *ordo*, qui in *successione* ab *intestato*

est usitatus. Tiraquell. de *Retract. lign.* §. 1. Gloss. 1. num. 1. Adeoque, qui & quo ordine admittuntur ad successionem *ab intestato*, hi servato eodem ordine, ita, ut propinquior consanguineus excludat remotiorem, jus *retractus* exercere possunt: cum subinde liberi *spurii*, & *illegitimi* in bona paterna *ab intestato* non succedant, etiam *jure retractus* non gaudent. Vid. de hoc fufius agentem D.D. Fleckh *cit. tit. n. 16. & seqq.* Lindemann. à *num. 39.*

Jus *retractus* plerumque tantum in rebus *immobilibus*, & quæ iisdem æquivalent, ut sunt res incorporales, servitutes, redditus annui, actiones &c. exercetur, Gail. l. 2. *observ. 10.* & *observ. 11. num. 10.* quia Imperator Fredericus in *cit. constitutione*, dum describit rem *retractui* obnoxiam, agrum, vineam, & rem quamlibet *immobilem*, nominat, unde inferimus, res *mobiles* à *retractu* immunes esse. Inter res *immobiles* autem hæc insuper differentia notanda venit, quod res duntaxat *avitas*, seu, quæ à majoribus suis putà patre, matre, avo, aut ulterioribus parentibus venditor accepit, jus *retractus* afficiat, non etiam, quæ *acquæstus* nomine acquisivit, hoc est, illa bona, quæ venditor vel suamet industria, vel donationis titulo, non verò *jure* successionis acquisivit. Ratio discriminis est, quod in bona *avita* major videatur consanguineorum esse affectio, quàm ad bona aliunde quæsitâ, ideòque illorum distractio magis odiosa est, quàm acquisitorum. Arg. *auth. Presbyteros C. de Episc. & Cleric.* Lindemann. *cit. exeges. cap. 2. num. 10.*

Ut porro jus *retractus* cum intento effectu exerceri valeat, sequentia con-

currant, necesse est. I. Ut venditor, qui rem in tertium alienavit, proximioribus intra tempus legitimam venditionem, ejusque qualitates, & conditiones, nec non verum pretium denuntiet. II. Ut retrahere volens intra annum (qui terminus tam *Jure Canonico*, & *Feudali cap. 8. de in integr. restit. feud. 2. tit. 26. §. Titius* quàm praxi *Camera Imperialis* teste Gail. *lib. 2. observ. 19.* & *Myensing. cent. 3. observ. 51.* receptus est) ex quo ipsi, per venditorem legitima denuntiatio facta est, numerandum, voluntatem retrahendi declaret, pretiumque offerat. Tempus hoc *Annale* est *continuum*, ex quo currere incipit. Arg. l. 8. ff. *de his, qui not. infam.* interim, an dies, ex quo terminus statuitur, soleat computari in termino, variè controvertitur, ut videre est apud Tiraquell. §. 1. Gloss. 11. n. 17. in plerisque statutis, ut litigandi occasio auferatur, eodem Tiraquello teste *cit. Gloss. num. 12. annus, & dies* pro termino statuitur. III. Debet retrahens justum & legitimum pretium realiter, & plenariè cum omni causâ offerre; adeoque non sufficit, solutionis locò pignora, aut fidejussores offerre. Arg. l. 3. §. 4. ff. *de re jud.* Dixi plenariè, & cum omni causâ, per quod intelligo, fructus, & impensas, tempore contractus factas, item arrhas: & præterea tenetur impensas necessariò, & utiliter factas refundere. Arg. l. 16. ff. *de in diem addit.* Pretium autem regulariter solvitur totum emptori, à quo quis rem retrahit, si is etiam totum venditori jam solvit, secùs, si partem tantum solvit, pars eidem tantum refunditur, reliquum venditori præstat. Justum verò pretium, quod retrahens sol-

solvere obstringitur, censeo, illud esse, quod venditor ab altero emptore statim consequi potuisset. *Arg. l. fin. C. de Jur. emphyteut.* Denique IV. requiritur, ut retrahens suo utui, & commodo, non commodo tertii extranei retrahat. *l. fin. C. de Jur. emphyteut. l. penult. & ult. C. de Locat. præd. civil. Gail. lib. 2. observ. 19. num. 10.*

Effectus hujus juris consistit in actione ex eodem promanante, quæ dicitur *condictio ex moribus*, vel *ex lege*, habetque hoc singulare, quod sit actio personalis, *in rem scripta*, quæ datur retrahenti non modo adversus emptorem, sed quemvis possessorem, quo-

cunque etiam titulo ab emptore, vel aliunde rem retractui obnoxiam habentem. *Arg. §. 2. J. de Act.* Unde non tantum in loco *domicilii* rei conventi, sed & in loco *rei sitæ* institui potest. *Arg. l. fin. C. ubi in rem actio. Gail. lib. 1. observ. 37. num. 4. D. Fleckh cit. lib. 3. tit. num. 60*

Cessat jus *retractus gentilitii*, I. si cognati descendentes, & collaterales (quia ad hos tantum, non etiam ad ascendentes, vel affines pertinet) penitus deficiant. II. Si res sub conditione fuit vendita. III. Denique, si cognati juri suo vel *expressè*, vel *tacitè* renunciârunt. *D. Fleckh num. 62.*

TITULUS XVIII.

De Locato, & Conducto.

Quoniam Locatio Conductio, Emptioni Venditioni tam arcto foedere conjuncta est, ut perhibente Justiniano *princ. Inst. h. t.* iisdem ponè regulis uterque Contractus consistat, ac eodem teste in §. 3. *Inst. eod. in quibusdam causis quaeri solet, utrum emptio, & venditio contrahatur, an locatio & conductio?* Idcirco Decretalium compilator Titulo de Emptione Venditione immediatè subjunxit Titulum de Locato & Conducto, quem ordinem etiam in Digestis observatum fuisse, constat ex *Tit. 1. & 2. lib. 19.* Et quia in *cap. 4. & ult. h. t.* de contractu *Emphyteutico* insimul agitur, nos quoque binos hos Contractus tanquam multum inter se affines, nolumus separare, de *Locato Conducto* subinde primo loco, ac deinceps etiam de jure *Emphyteutico* acturi.

R 3

§. I.